

lumea dansează, nu se distinge, de fapt, nici ei nu vor mai înțelege, în curând despre ce a fost vorba: deopotrivă cu Verșinin și Mașa, care promis acolo, în amăgitoarea oază de liniște figurată de scaunul retras ambianței, o altă desfășurare decât aceea la care vom asista... Nici un proiect nu rezistă. Nici o întâlnire. Mirosul minilor lui Solionii e impregnat în obiecte, în gesturi, în priviri, în cuvinte, în silabe, în litera scenariului rotund. De jur-împrejurul fotoliului din proscenium... În întreaga „secvență” celor „trei surori”.

Antoaneta C. IORDACHE

Ce-i spune Verșinin Mașei

Verșinin (Vladimir Jurăscu) și Mașa (Larisa Slăse Mureșan)

Incendiul a fost stins. E greu de știut, numai după zarva stîrnită, dacă a fost pojar sau bagatelă. Nu-i exclusă bagatela, dacă ne gândim că provincia cehoviană, depărtată de aștările capitalei, își face un eveniment din orice fleac. Oricum, e liniște. Acca liniște zdrențuită urmînd, de obicei, agitației inutile. Așezați de o parte și de alta a mesei, Mașa și Verșinin sînt singuri. Kulighin și Fuzenbah au adormit. Nu e singurătatea celor patru pereți, ci — grație imensului spațiu al scenei — singurătatea universului întreg. Verșinin îi vorbește Mașei. S-a apropiat de ea și, stringînd-o în brațe, mîngîind-o, îi vorbește întruna. Gesturile, cuvintele stau sub o patimă devastatoare. Se vede limpede că ele nu ajung tumultului care-l stăpînește pe bărbat. Despre ce-i vorbește Verșinin Mașei? Nu despre iubire, nu despre ei doi, cum te-ai aștepta după gesturi, ci despre viitorul omenirii. „Sînt incredincînt că, peste două-trei sute de ani, lumea va privi înapoi spre vremurile noastre cu groază, cu batjocură. Viața noastră de azi li se va părea greoaie, apăsătoare, stranie... (...) Și cum vă spuneam, ce viață frumoasă va fi atunci! Închîpuiți-vă numai... Acum sînteți numai trei în tot orașul. Dar în generațiile viitoare, numărul celor de-o seamă cu voi va fi

mare, din ce în ce mai mare... Și va veni vremea cînd totul se va schimba și se va trăi după cum gîndiți voi. Dar și voi veți îmbătrîni. Se va naște o lume nouă... mai bună, din ce în ce mai bună...”

Secvența e semnificativă pentru forța întregului spectacol de a surprinde amestecul de comic și tragic din universul cehovian. Momentul e comic, pentru că, într-o astfel de situație, Verșinin ține un discurs despre viitorul umanității. Din acest punct de vedere, el se dovedește un tipic personaj cehovian. Ca toți marii satirici, Anton Pavlovici Cehov e un nemilos radiograf al vanității omenești. Nu i-a fost lui greu să observe că, în Rusia vremii sale, vanitatea lua înfățișarea datului cu părerea. S-a spus despre eroii lui Cehov că vorbesc la nesfîrșit. S-a adăugat, cu titlu de subtilitate, că ei filosofează prea mult. Prin aceasta, Cehov e un lucid observator al timpului său. Rusia prerevoluționară e o babilonie de păreri. Se discută despre orice. Despre maica Rusie, despre eliberarea iobagilor, despre catar și împăduriri, despre nemurierea sufletului, despre tradiționalism și modernism în literatură. Aceste lungi și interminabile discuții au loc nu numai în cărți și broșuri, dar și în viața de toate zilele. Ele se desfășoară nu numai în capitală,

în redacții și cafenile politice, dar și în provincie, la cearșurile de pe terasă, la nămurile anuale ale zemstvei, la mesele cu musafiri din județ. Nu numai publiciștii și scriitorii se arată îngrijorați de viitorul planetei, dar și boiernașii ruinați, actrițele ratate, impiegații, judecătorii de pace, fetele bătrâne, gradele superioare din armată, învățătorii și medicii, literații moderniști și generalii în retragere. Doar mujiții n-au astfel de obsesii, apănaj exclusiv al intelighenției. Ei se mulțumesc să bea vodcă, să asude și să bată mătânii. Dar Cehov, ca orice mare scriitor, depășește simpla radiografie a realului social. El cată a surprinde, dincolo de acest dat cu părerea, vanitatea, Vanitatea de a avea o soluție, numai a ta, într-o chestiune morală, socială sau chiar filosofică, aprig discutată în acel moment. Vanitatea de a susține și impune în fața celorlalți acest punct de vedere. Puțin importă cum s-a format el. Putem presupune, citind un alt mare radiograf al datului cu părerea, Ion Luca Caragiale, că e rezultatul literaturii și publicisticii ieftine a vremii. Important e faptul că acest dat cu părerea constituie rațiunea de a fi a personajului. În mediocritatea vieții depărtate de capitală, a avea un punct de vedere în problemele vinturate de ziare ca vitale pentru omenire înseamnă a te crede, o clipă, cineva foarte important. Comicul cehovician se întemeiază, ca orice comic, pe discrepanța dintre aparență și realitate. Feron lui Cehov, asemenea lui Vershinin, își expun tezele privind chestiunile arzătoare ale vremii cu aerul că de ei ar depinde soluționarea acestora. În realitate însă, ei sînt niște mărunchi provinciali. Discrepanța dintre ce sînt și ce se cred ei ca importanță stîrnește risul. O discrepanță asemănătoare vizează și domeniul moral. În nesfîrșitele lor filozofări, eroii lui Cehov sînt generoși, lirici, sentimentali. În viață sînt însă de un egoism feroce. Pe cît de buni sînt ei cu omenirea în general, pe atît de cruzi sînt ei cu semenii din jurul lor. Și nici nu e de mirare, dacă ne gîndim că, spre deosebire de omenirea teoretică, oamenii concreți le pot afecta interesele. Ca toți marii lirici, Cehov e un dușman neîmpăcat al sentimentalismului ieftin. El suspectează, și pe drept cuvînt, vorbele mari, tiradele sfîrșitoare, deplîngerile abstracte, vîlul care acvunde, de fiecare dată, interesul.

Această secvență e însă și tragică. Ea reliefează o dominantă modernă a teatrului cehovian: imposibilitatea comunicării. Întreaga ființă a lui Vershinin e încordată pentru a spune ceva esențial despre el însuși. În locul acestei destăinuri tulburătoare, el se trezește rostind un text fără nici o legătură cu trăirile sale. Un text știut pe de rost, pe care l-a spus de cîteva ori pînă acum. Distanța dintre ce simte și ce spune eroul e categorică. Exage-

rind-o, Alexa Visarion a vrut să facă evidentă pînă la șoc drama comunicării în lumea din *Trei surori*. Deși vorbește alt de mult, Vershinin nu spune nimic. Și nu numai pentru că, văzut îndeaproape, el e un personaj înstrăinat, falsificat de clișeele literar-publicistice ale vremii, dar și pentru că el nu poate exterioriza nimic din ceea ce trăiește. Asemenea tuturor eroilor cehovieni, Vershinin rămîne închis pentru totdeauna în singurătatea ființei sale.

Modern, fără a fi strident, spectacolul semnat de Alexa Visarion e un exemplu de lectură în adîncime a unui text clasic.

Ion CRISTOIU

Aveți-vă ca frații...

Cum cîțiva intelectuali se pronunță în ultima vreme critic, deloc ceremonios, în scris și în felurite orații, despre arta regiei, în așa fel încît reiese limpede că nu cunosc nici care e natura acestei arte și nici cum se săvîrșește ea în practică, aș reaminti că una din prerogativele meseriei e organizarea a tot ceea ce se petrece în scenă pe fluxul unei idei deduse din text. Din această idee-ax se ramifică ideile personajelor, ale mediului, cele ce diriguiesc conflictualitățile și gradările. Alexa Visarion, care a lucrat mult asupra dramaturgiei cehoviene, a făcut de pildă interesanta descoperire că oamenii din lumea orașului provincial al piesei *Trei surori* au legături fragile, friabile. Cel mai important argument regizorul îl află în „copiii generalului”: între surori și fratele lor relațiile sufletești, dacă au existat vreodată, s-au tocit (despre cele intelectuale nu poate fi vorba), sentimentele familiale au fost măcinate de izolarea fiecăruia în sine însuși și de ratarea, de către toți, a cuplului: Olga e singură, celibatară trecută; Mașa are o căsnicie nenorocită și apoi un amor ilicit, de scurtă durată, care se consumă în exaltări factice, disperare și recădere în starea anterioară; Irinei îi este ucis logodnicul în preajma căsătoriei — căsătorie acceptată de ea fără nici o bucurie. După ce, deci, două din surori au avut parte, într-un fel sau altul, de imbecilii (nu prea cunoaștem biografia Olgăi, dar nu este exclus să fi trăit și ea cîndva o atare experiență), mai cade peste ele și pacostea unui frate nevolnic, fire încercînd